

GATE

archaeology

Verslag van Resultaten

Bureauonderzoek
2021G220

Beveren - Prosperpolder
tijdelijke laad- en losconstructie

Sander Van De Velde

Ghent Archaeological Team bv
Venecolaan 52m
9880 Aalter

Colofon

Project:
2021 G220 Beveren Prosperpolder [BO]

Uitvoerder:
GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bv [GATE]
Sander Van De Velde

© 2021 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bv
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of
aangepast worden, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar
gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook,
elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder
toestemming van Ghent Archaeological Team bv.

Inhoudstafel

Colofon	i
Inleiding	iii

VERSLAG VAN RESULTATEN

1. Bureauonderzoek.....	1
1.1 Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1.1 Administratieve gegevens	1
1.1.2 Archeologische voorkennis.....	4
1.1.3 De onderzoeksopdracht	4
1.1.4 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek fase BO	14
1.2 Assessment	14
1.2.4 Verwachting na bureaustudie	15
 Bibliografie	 iv
Bijlage	v

Inleiding

De initiatiefnemer plant de constructie van een tijdelijke laad- en losconstructie voor schepen in de Zeeschelde ter hoogte van het gehucht Oude Doel op grondgebied Beveren, prov. Oost-Vlaanderen. De laad-losconstructie reikt vanaf de Schelde door het gedeeld Nederlands-Belgische natuurgebied Prosperpolder tot aan de Hertog Prosperstraat.

Het plangebied ligt niet in een GGA zone (gebied geen archeologie) en niet volledig binnen het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur. Het bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone. Het perceeloppervlak overschrijdt drempelwaarde 3000m² en de ingreep is groter dan 1000m². Het plangebied bevindt zich niet in woon- of recreatiegebied, noch in agrarisch gebied. De aanvrager is een publiekrechtelijke instantie. Hierdoor is het verplicht om een archeologienota waarvan agentschap Onroerend Erfgoed akte heeft genomen toe te voegen bij de omgevingsvergunningaanvraag.¹

GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureaustudie op te maken met advies naar eventueel uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding of vrijgave.

GATE argumenteert dat de voorgestelde werken nagenoeg niet ingrijpen in de ondergrond waar de mogelijkheid tot traditioneel onderzoek bestaat. Hiermee doelen we op het gegeven dat de enige zone waarop significante bodemingrepen zijn gepland zich onder de zeespiegel in de Schelde bevindt. Naast de technische moeilijkheid van archeologische begeleiding in dergelijke context, stelt GATE dat de ingreepzone hier lateraal beperkt blijft én dat de weg te graven bodem deel uitmaakt van een actief riviermilieu. Actuele erosie en sedimentatieprocessen devalueren de bodem met het oog op archeologisch onderzoek.

De aard en impact van de vergunningsplichtige ingrepen maakt dat deze bureaustudie is opgevat als *archeologienota met beperkte samenstelling*.

12.5.3.3 Beperkte samenstelling

Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoon dat:

- 1° met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2° de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3° verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

Code van Goede Praktijk 4.0 p. 108

¹ Beslissingsboom in bijlage

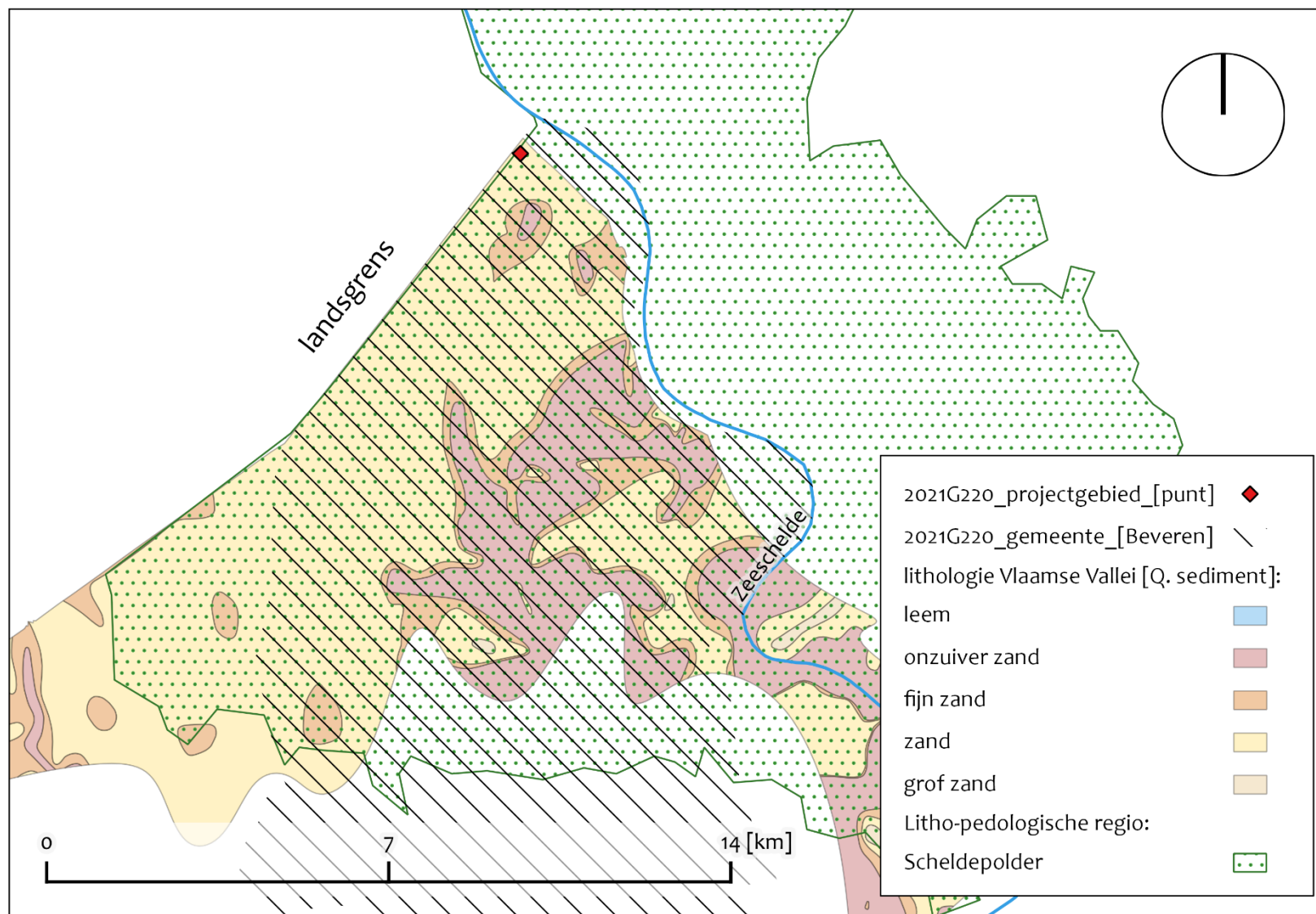
VERSLAG VAN RESULTATEN

1. Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode vooronderzoek	2021G220	
Wettelijk depot	Nvt.	
Erkend archeoloog	GATE [OE/ERK/Archeoloog/2015/00074]	
Bounding box	X	y
	140936	226563
	140438	226179
Begin- en einddatum bureauonderzoek	19 juli – 20 juli 2021	
Zoektermen Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek	
Geografische situering [Fig. 1]	Het plangebied bevindt zich in de Prosperpolder [litho-pedologisch] nabij de landsgrens met Nederland op grindgebied Beveren, prov. Oost-Vlaanderen. Het mondingsgebied van de Zeeschelde, waarvan het plangebied deel uit maakt, vormt de natuurlijke noordelijke grens van de Vlaamse Vallei; een [pre]historisch zeer dynamisch landschap. Het projectgebied is zowel samengesteld uit één kadastraal perceel in privaat eigendom, als uit een deel publiek domein <i>i.e.</i> de loop van de Zeeschelde. [kad. Afd. 7 [Doel]; Sectie A; 3/60A]	
Overzicht bodemingrepen [Fig. 4, 6-11]	Het plangebied beslaat een effectieve ingreepzone van 13434 m². Hierbinnen onderscheiden we drie verschillende ingrepen: de aanleg van een steiger, een zandaanvulling en een uit te baggeren sectie in de Zeeschelde. <i>Strictu sensu</i> brengen alleen de baggerwerken een significante bodemroering teweeg.	

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. op basis van litho- en pedologie gedefinieerde regio's [polderland] en met aanduiding Quartaire sedimentatie van de Vlaamse Vallei in de provincies Oost-Vlaanderen-Antwerpen [© AIV, geopunt]

Figuur 2: Situering projectgebied ten dele te vatten binnen actuele, kadastrale grenzen [GRB] t.a.v. uitsnede op meest recente orthofotomozaiek [© geopunt; AIV]

1.1.2 Archeologische voorkennis

Figuur 3: Projectie plangebied op selectie erfgoedobjecten [© Inventaris OE]

Binnen het in § 1.1.1 afgebakende plangebied vond in het verleden nog geen archeologische ingreep plaats. Het plangebied situeert zich wel ten dele binnen het erkende landschappelijke geheel *Brakwaterschorren langsheen de Schelde ten noorden van Antwerpen* [OE-id. 135063, Fig. 3]. Het dwarsst ook het beschermd cultuurhistorische landschap *slikken & schorren van Oude Doel* [OE-id. 8437].

De impact op het beschermd landschap is reëel, maar tijdelijk. Het landschap zal zich herstellen na ontmanteling van de tijdelijke laad- en losconstructie. Hieromtrent zijn in de randvoorwaarden van de omgevingsvergunning afspraken gemaakt tussen de initiatiefnemer het agentschap Onroerend Erfgoed.

1.1.3 De onderzoeksoopdracht

1.1.3.1 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

"Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek." – CGP 4.0; p. 28

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld. Hiertoe wordt een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

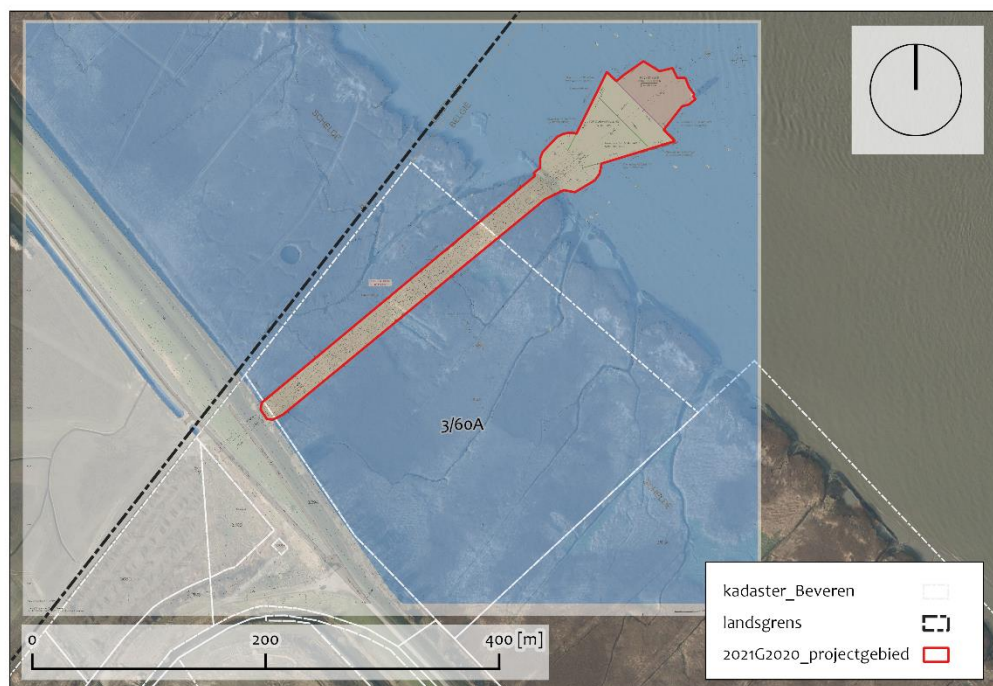
- Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden? Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel [vervolg]onderzoek?

Hierbij maken we de noodzakelijke kanttekening dat aangedragen archeologische, en tot Het beschermd landschap ondervindt geen impact of schade volgens de door de initiatiefnemer voorgelegde ontwerpplannen [infra]. Het beschermd landschap ondervindt geen impact of schade volgens de door de initiatiefnemer voorgelegde ontwerpplannen [infra]. op zekere hoogte historische, contexten *strictu sensu* context scheppend zijn. Nooit kan uitgegaan worden van een directe causale relatie tussen naburige archeologische vindplaatsen en de kans op het treffen van archeologica binnen het projectgebied. De nadruk van advies ligt telkens op de assessment van de bewaringstoestand van mogelijke archeologische indices.

1.1.3.2 Randvoorwaarden

Nvt.

1.1.3.3 Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodem-ingrepen

Figuur 4: Projectie ontwerpplan op actueel kadaster en recente orthofotomozaïek [© AIV, initiatiefnemer]

De projectzone meet **13 434 m²** en valt samen met de dimensies van de geplande ingrepen [Fig. 4, 6-11]. We onderscheiden drie verschillende [bodem]ingrepen:

- Vanaf de aan de top geasfalteerde dijk in het zuidwesten wordt een **steiger aangelegd door zandaanvulling bovenop de huidige**

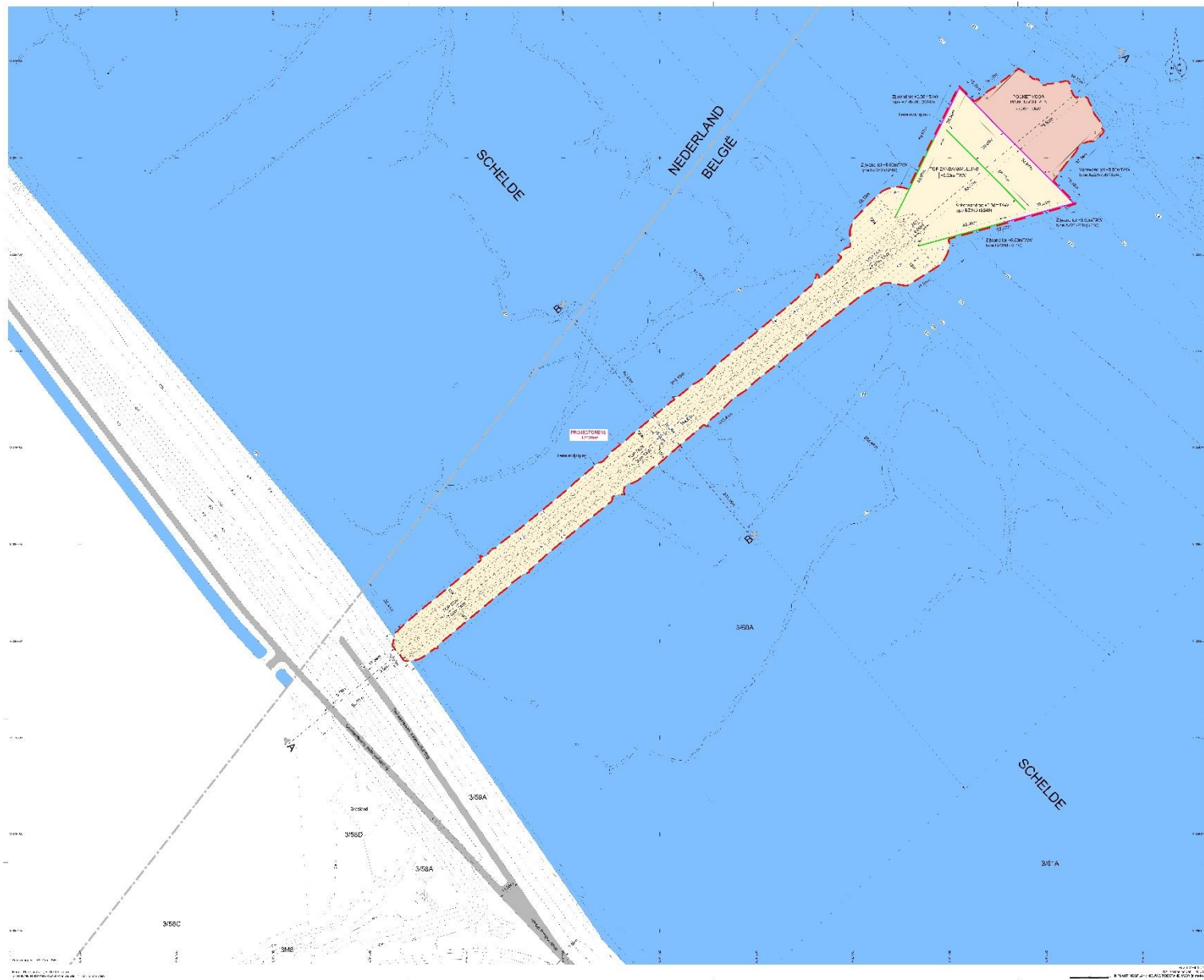
schorren. De ophoping van zand wordt door geotextiel van de schorren gescheiden. De steiger is 344.63 m lang en aan de basis overal 20.26 m breed [7760 m²]. De top is over de hele lengte vormgegeven als een 10 m brede, vlakke werfpiste gefundeerd op 0.5 m steenslag. Buiten drukeffecten verwachten we geen impact op het bodemarchief.

- Een **trapezoïde zandaanvulling aan het noordoostelijke einde van de steiger zal fungeren als aanlegplaats.** Deze wordt afgeboord door damplanken die tot -9 m TAW diep in het oeversediment worden ingebracht. Dit is maximaal 10.62 m dieper dan de bestaande toestand. Net als de steiger wordt aangevoerd zand uitsluitend bovenop de bestaande toestand aangebracht.
- Voor de voet van de aanlegplaats aan het noordoostelijke uiteinde van de projectzone is **een sectie van 2162 m² [39.5 x 54.7 m] voorzien in de Zeeschelde die tot -3 m TAW wordt uitgebaggerd.** De Scheldebodem zich situeert vandaag tussen -2.97 m TAW

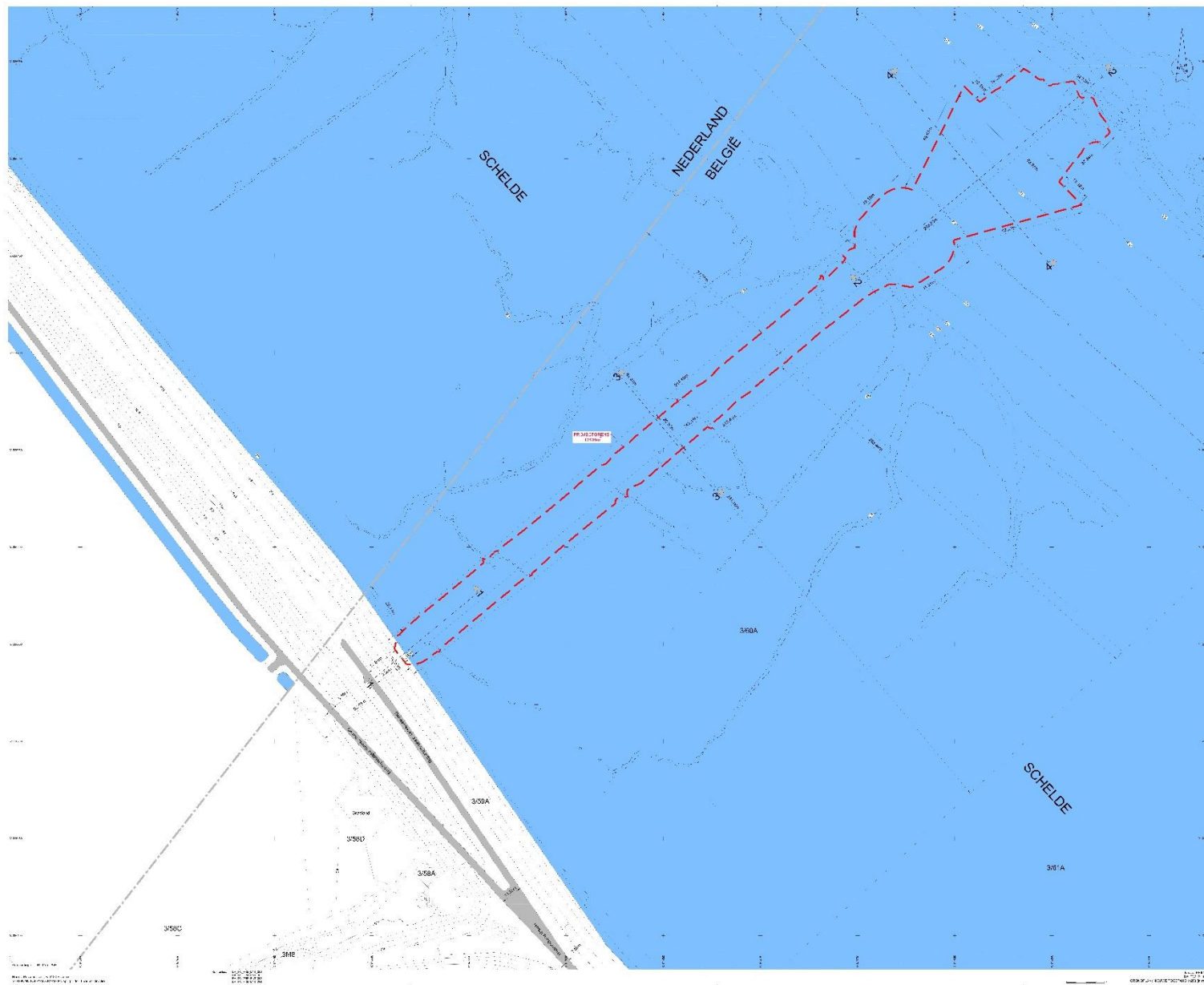

Figuur 5: Fotoreportage huidige toestand projectzone

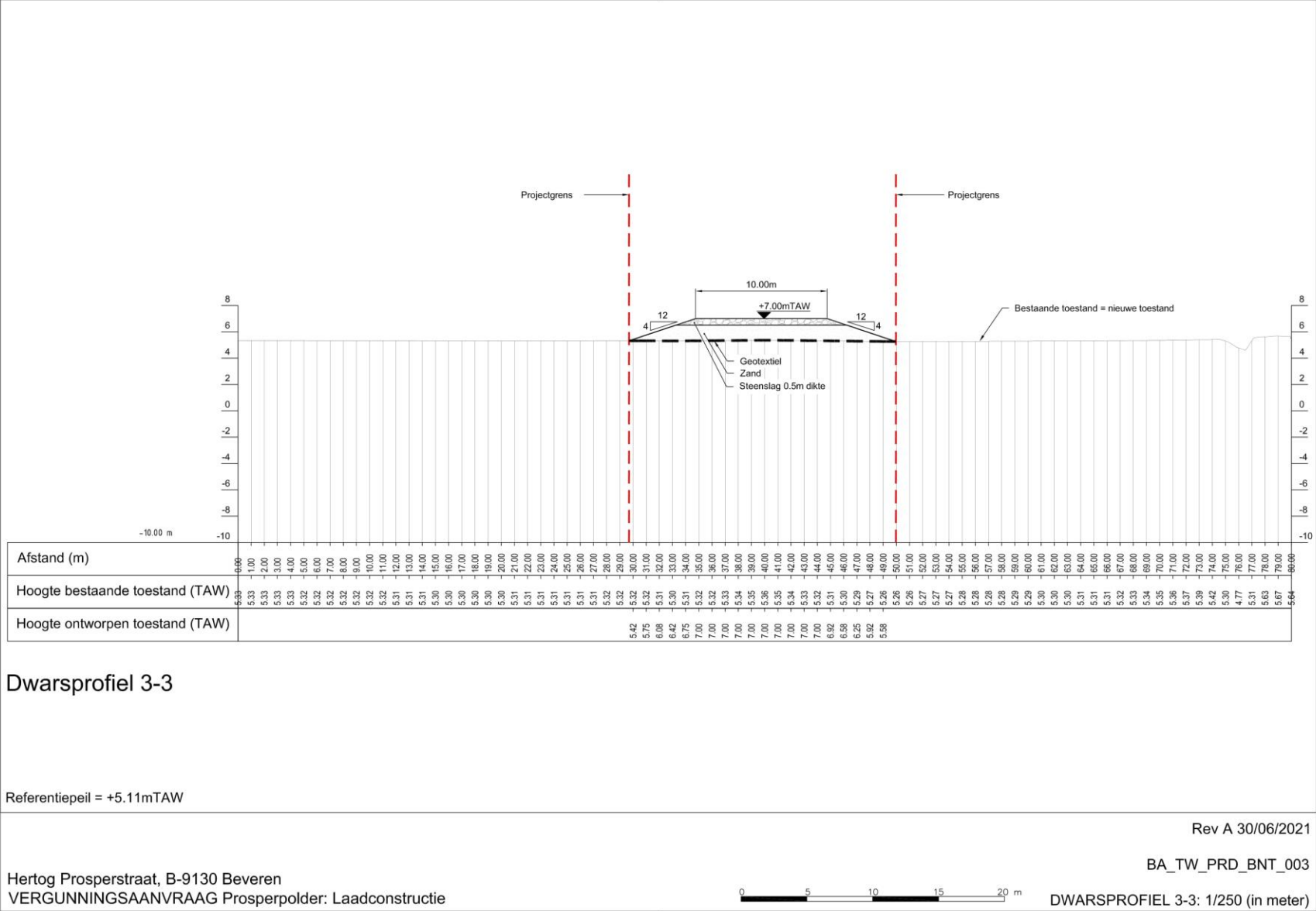
en -1,62 m TAW. De maximaal uit te baggeren diepte meet bijgevolg 1,38 m.

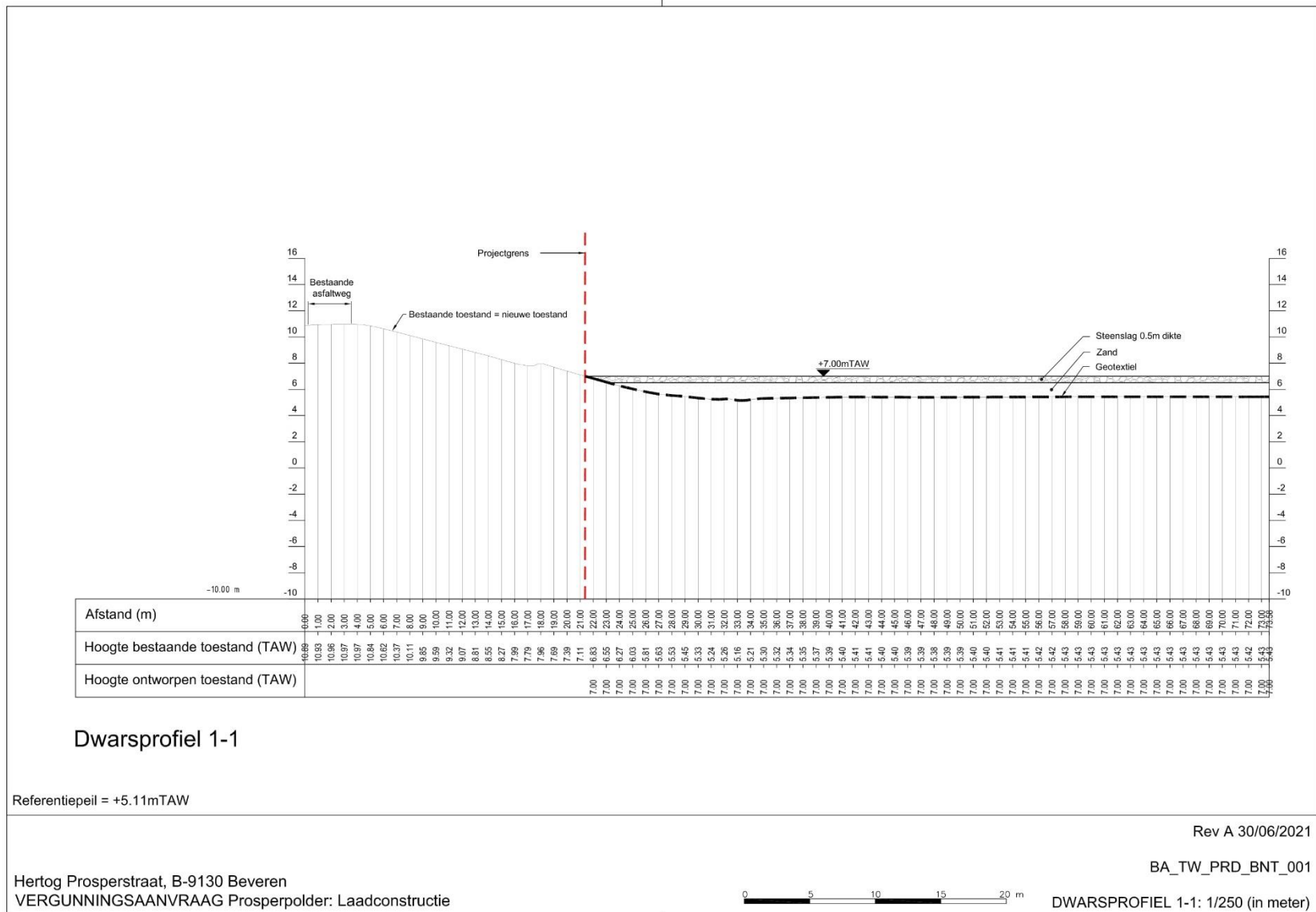
Figuur 6: Ontwerpplan tijdelijke laad- en losconstructie[© initiatiefnemer]

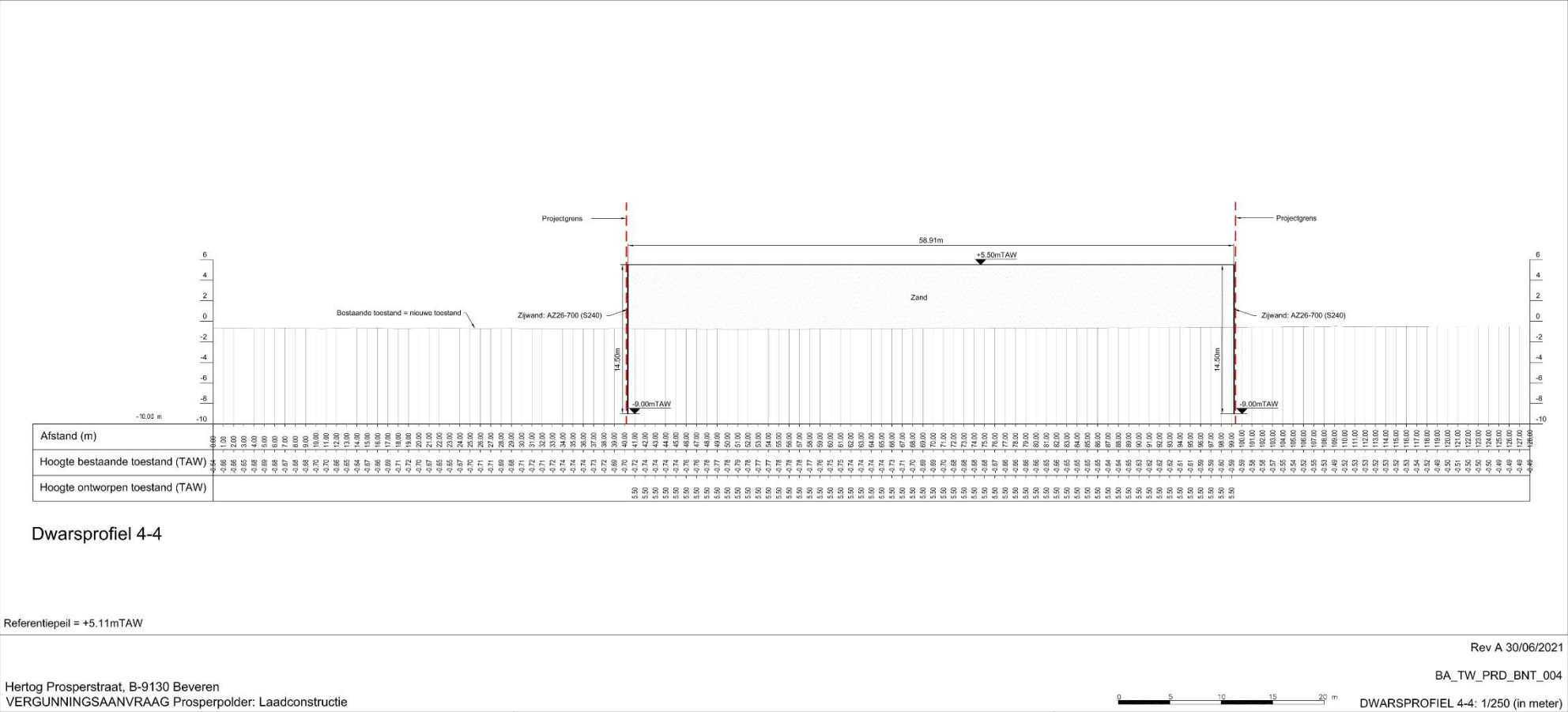
Figuur 7: Ontwerpplan contour lijdelijke laad- en losconstructie [© initiatiefnemer]

Figuur 9: Dwarsprofiel steiger [© initiatiefnemer]

Figuur 10: Lengtedoorsnede aansluitingspunt steiger met bestand asfaltpad (Hertog Prosperstraat) [© initiatiefnemer]

Figuur 11: Dwarsprofiel zandophoging ter hoogte van de toekomstige aanlegplaats [© initiatiefnemer]

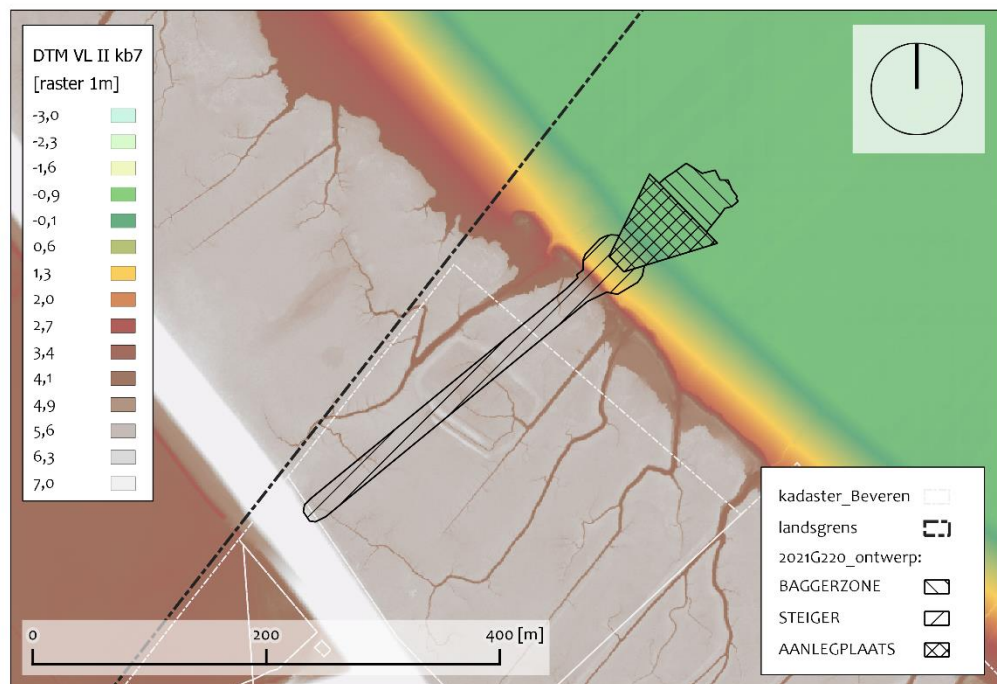
1.1.4 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek fase BO

GATE werd aangesteld om deze archeologienota met beperkte samenstelling door middel van een gecondenseerd bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van GATE. De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De archeologienota werd digitaal opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. In die GIS werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, www.geo.onroerenderfgoed.be, www.cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI]. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

1.2 Assessment

Een volledige doorlichting van alle mogelijke facetten met invloed op de trefkans van intact bewaarde archeologica binnen de grenzen van het plangebied is niet aangewezen. Argument hiervoor is in de eerste plaats de beschrijving van geplande werken en hun minimale impact op de ondergrond. Zowel steiger als aanlegplaats worden ingericht bovenop de actuele toestand van de schorren. Alleen in de uit te baggeren zone aan de voet van de steiger voorziet de planvorming significante bodemimpact. Deze zone is klein. Hierbinnen is traditionele archeologische opvolging van de werken technisch onhaalbaar en onwenselijk. Archeologische kenniswinst schuilt niet in de studie van weg te graven sediment uit een actief en dynamisch riviermilieu [Fig. 12].

Figuur 12: Projectie vereenvoudigd ingreepplan op een actueel digitaal terreinmodel [DTM d.d. 2014] toont de inplanting en verticale positie aan van de baggerwerken onder het getijdegevoelige Zeescheldepeil

1.2.1 Verwachting na bureaustudie

1.2.1.1 Samenvatting bureaustudie

De initiatiefnemer plant de aanleg van een tijdelijke laad- en losconstructie in de Prosperpolder in de Schelde in Beveren. Het opzet heeft een beperkte impact op de bestaande ondergrond; het leeuwendeel van de werken wordt verricht bovenop de huidige toestand. Hier speelt alleen drukkracht en de tijdelijke vernieling van vegetatie. Laatstgenoemde wordt herstelt na ontmanteling van de tijdelijke constructie. Waar wordt gebaggerd, wordt het gabarit maximaal 1.38 m verlaagd [tot max. -3 m TAW]. Het oeversediment is een dynamisch en actief milieu, waarin voortdurend aanrijking en erosie optreedt. De beperkte ingreepdiepte hierbij opgeteld maakt dat zelfs in de zone waar baggerwerken zijn voorzien de trefkans op archeologica het accidentele niet overstijgt.

Het bovenstaande bureauonderzoek is opgevat als een archeologienota met beperkte samenstelling op basis van drie argumenten die duidelijk naar voor komen in het beschrijven van de geplande werken:

- De impact van geplande bodemingrepen in niet eerder verstoorde bodem is minimaal.

Het gabarit ter hoogte van de te baggeren zone verlaagt maximaal 1.38 m. Ter hoogte van de tijdelijke steiger en zandaanvulling wordt de bestaande toestand behouden.

- De potentiële kenniswinst is beperkt en weegt niet op tegen de logistieke vereisten noodzakelijk om dit potentieel terdege te onderzoeken.
- De trefkans op archeologische aanwijzingen met erfgoedwaarde binnen het plangebied zijn onbestaande, of reikt niet verder dan wat af te leiden is uit historisch kaartmateriaal.

De drooglegging van de te baggeren zone met het oog op landschappelijk en- of archeologisch onderzoek is weinig zinvol en door getijdenwerking technisch quasi onmogelijk. De geplande werken voorzien geen droge bouwkuip waarvan archeologie gebruik kan maken. Daarenboven maakt het weg te graven sediment deel uit van een actief riviermilieu waar sedimentatie en erosie tot op heden aan de gang zijn. De [historisch-]landschappelijke en archeologische waarde is hierdoor haast nihil.

GATE adviseert bijgevolg de integrale vrijgave van het plangebied voor elke verdere archeologische [voor]onderzoek voorafgaand aan de uitvoer van de beschreven werken.

1.2.1.2 Onderzoeksvragen

- Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?
- Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel [vervolg]onderzoek?

We kunnen strictu sensu de aan- of afwezigheid van archeologica binnen de grenzen van het plangebied niet vaststellen. Wel zijn we ervan overtuigd dat als deze aanwezig zijn, hun bewaring niet in gevaar wordt gebracht door de

impact van de werkzaamheden, of hun wetenschappelijke waarde niet opweegt tegen de vereiste kost. Verder onderzoek is niet aangewezen.

Bibliografie

Literatuur:

-

Collecties:

-

Historisch Kaartmateriaal:

-

Digitale bronnen:

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Bijlage

Figurenlijst:

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. op basis van litho- en pedologie gedefinieerde regio's [polderland] en met aanduiding Quartaire sedimentatie van de Vlaamse Vallei in de provincies Oost-Vlaanderen-Antwerpen [© AIV, geopunt]	2
Figuur 2: Situering projectgebied ten dele te vatten binnen actuele, kadastrale grenzen [GRB] t.a.v. uitsnede op meest recente orthofotomozaïek [© geopunt; AIV]	3
Figuur 3: Projectie plangebied op selectie erfgoedobjecten [© Inventaris OE]	4
Figuur 4: Projectie ontwerpplan op actueel kadaster en recente orthofotomozaïek [© AIV, initiatiefnemer]	5
Figuur 5: Fotoreportage huidige toestand projectzone	6
Figuur 6: Ontwerpplan tijdelijke laad- en losconstructie[© initiatiefnemer]	8
Figuur 7: Ontwerpplan contour tijdelijke laad- en losconstructie [© initiatiefnemer]	9
Figuur 8: Integrale profielweergave plangebied ZW – NO met aanduiding ingreepdiepten [© initiatiefnemer]	10
Figuur 9: Dwarsprofiel steiger [© initiatiefnemer]	11
Figuur 10: Lengtedoorsnede aansluitingspunt steiger met bestaand asfaltpad (Hertog Prosperstraat) [© initiatiefnemer]	12
Figuur 11: Dwarsprofiel zandophoging ter hoogte van de toekomstige aanlegplaats [© initiatiefnemer]	13
Figuur 12: Projectie vereenvoudigd ingreepplan op een actueel digitaal terreinmodel [DTM d.d. 2014] toont de inplanting en verticale positie aan van de baggerwerken onder het getijdegevoelige Zeescheldepeil	14

Figuratieve duiding archeologienota met beperkte samenstelling:

Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

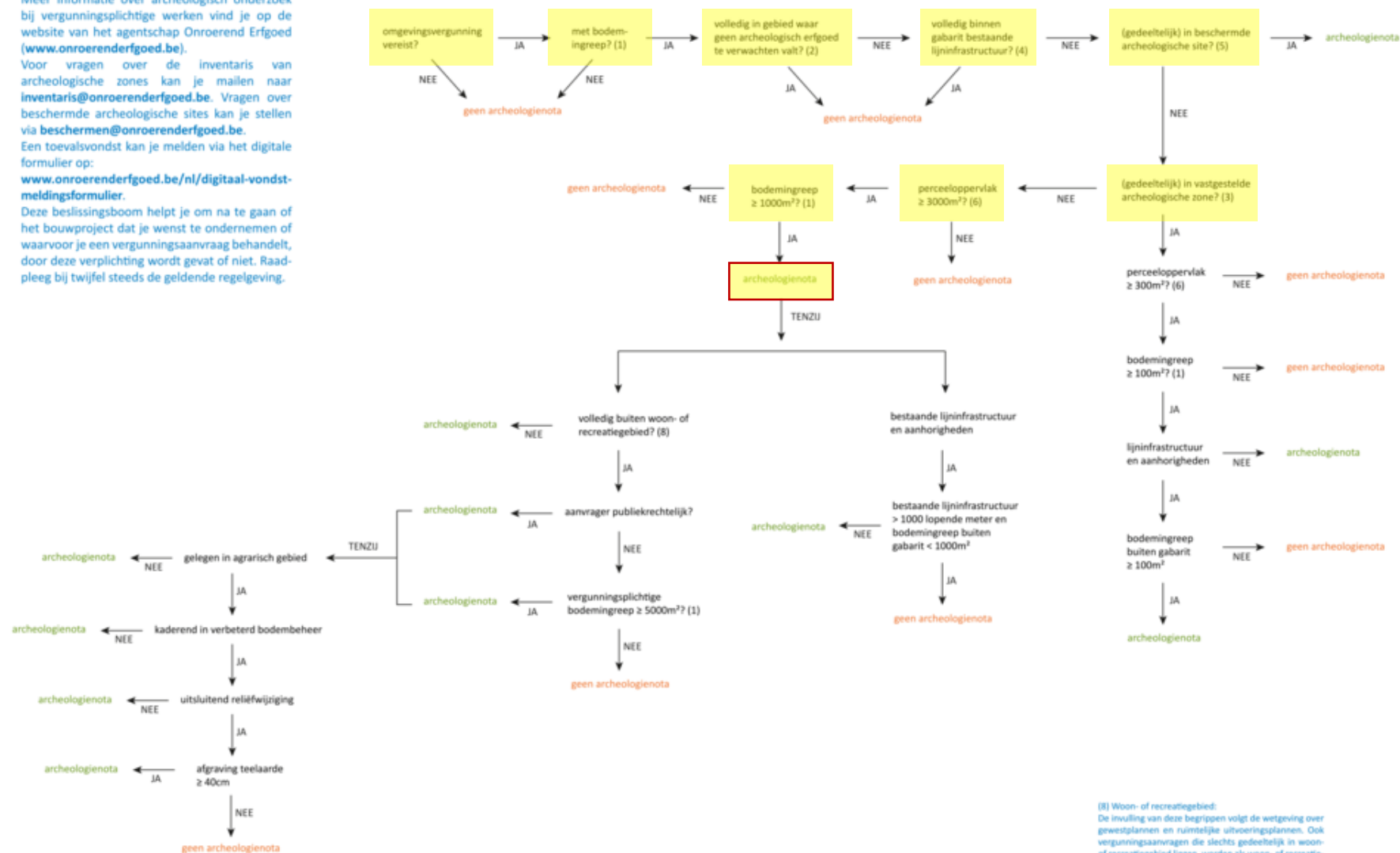
Meer informatie over archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige werken vind je op de website van het agentschap Onroerend Erfgoed (www.onroerenderfgoed.be).

Voor vragen over de inventaris van archeologische zones kan je mailen naar inventaris@onroerenderfgoed.be. Vragen over beschermde archeologische sites kan je stellen via beschermen@onroerenderfgoed.be.

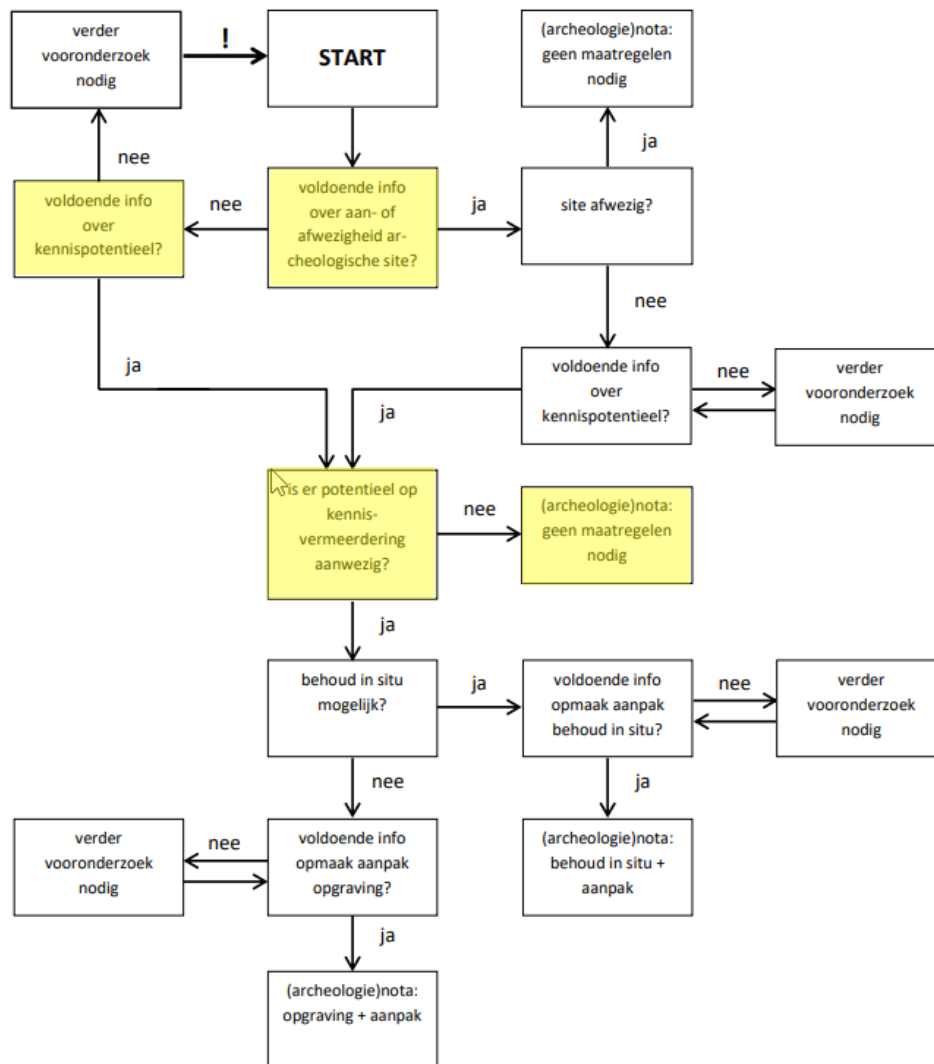
Een toevalsvondst kan je melden via het digitale formulier op:

www.onroerenderfgoed.be/nl/digitaal-vondst-meldingsformulier.

Deze beslissingsboom helpt je om na te gaan of het bouwproject dat je wenst te ondernemen of waarvoor je een vergunningsaanvraag behandelt, door deze verplichting wordt gevat of niet. Raadpleeg bij twijfel steeds de geldende regelgeving.

[X] Woon- of recreatiegebied:
De invulling van deze begrippen volgt de wetgeving over gewestplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen. Ook vergunningsaanvragen die slechts gedeeltelijk in woon- of recreatiegebied liggen, worden als woon- of recreatiegebied beschouwd.

12.5.3.3 Beperkte samenstelling

Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aan toont dat:

- 1° met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2° de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3° verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

